

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum Seus sciat infinita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

C. 1. 1274
potest assimilari ad non ens. ergo non potest cognoscere non ens.

¶ 3 Præt. Cognitio Dei, est de reb. p ideas: sed nō entis nō est idea. ergo Deus nō cognoscit nō ens.
¶ 4 Præt. Quicquid Deus cognoscit, est in verbo eius: sed sicut dicit Anselmus i Monol. cius quod nec est, nec sicut, nec erit, non est aliquid verbum. ergo talia Deus non cognoscit.

¶ 5 Præt. Deus non cognoscit nisi verum: sed verum, & ens converuntur. ergo ea, quæ non sunt, Deus non cognoscit.

Sed contra, Roma. 4. vocat ea, quæ nō sunt, tamquam ea quæ sunt: sed non vocaret non entia nisi cognosceret. ergo cognoscit non entia.

RESPON. Dicendum, q̄ Deus haber cognitionē de rebus creatis per modū, quo artifex cognoscit artificia, q̄ est artificiorum cā: vnde in contraria habitudine habet se illa cognition ad res cognitas, & nostra cognition, nostra n. cognition, quia etiam rebus accepta naturaliter est posterior rebus: cognition, aut creatoris de creaturis & artificis de artificiis naturaliter p̄cedit res cognitas: remoto autem priori remouetur posterius: sed nō ecō uestis. & inde c̄st, q̄ scientia nostra de rebus naturalibus esse non p̄t, nisi res ipsa p̄existant, sed apud intellectū diuinū, vel artificis indifferenter est cognitione rei, siue sit, siue nō sit. Sed sc̄iendum, q̄ artifex de operabilis h̄et duplē cognitionem, s. speculatiuam, & practicam, speculatinam quidem siue Theorica cognitionē habet, cū r̄nēs operis cognoscit fine hoc q̄ ad operandū per intentionem applicet: sed tunc propriè habet practicā cognitionē quando extendit per intentionē r̄nēs operis ad operationis finem: & fīm hoc nēdīcina diuiditur in Theorica, & practicam, vt Aut. dicte quo patet, q̄ cognition artificis practica sequitur cognitionē eius speculatiuā, cū practica efficiatur per extēsionē speculatiuā ad opus: remoto autem posteriori remanet prius, patet igitur quod apud artificē p̄t esse cognition aliecius artifici, quandoq; quidē quod facere disponit, quādōq; vero quod facere numquam disponit, vt cū configit aliquā formam artifici, vel artificij, quod facere non intendit: hoc autē artificiū, quod facere numquam disponit, non semper intuetur, vt in potentia sua existens, quia quandoq; excogitat tale artificium ad qd̄ faciēdū vires ei non suppetunt: sed considerat ipsum in fine suo, prout s. videt, q̄ possit ad talem finem per tale artificium deuenire, quia fīm Phil. in 6. & 7. Eth. fines in operabilib⁹ sunt sicut principia in speculatiuis: vnde sicut conclusions cognoscitū in principiis, ita artificia in finibus. Patet ergo q̄ Deus potest cognitionem habere aliorum non entium: & horum quidē quorundam habet quasi practicam cognitionem, i. quae sunt, vel fuerunt, vel erunt, q̄ ex eius scientia fīm eius dispositionem prodeit: quorundam vero quæ nec sunt, nec sunt, nec erunt, quæ fīm numquam facere disponit, habet quidem speculatiua cognitionem: & quamvis possit dici, q̄ intuatur ea in sua potentia, quia nihil est, qd̄ ipse non possit: tamen accommodatius dī, q̄ intuatur ea in sua bonitate, quae est finis oīum, q̄ ab eo sunt secundum sc̄iendum, q̄ intuatur multos alios modos esse communicationis propriae bonitatis, quādū sicut communicata rebus existentibus præteritis, præsentibus vel futuris: quia omnes res creare cū bonitate aequaliter non possunt quātūcumque de ea participare videantur.

A AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ illa quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt, sunt aliquo mō existentia in potentia Dei, sicut in principio actiuo: vel in bonitate eius sicut in causa finali.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ cognition q̄ accipit a rebus cognitis consistit in assimilatione passiva, per q̄ cognoscēs assimilatur rebus cognitis prius existentibus: sed cognition, quæ est causa rerum cognitū cōsistit in assimilatione actiuo per quam cognoscēs assimilat ibi cognitioni: & quia D̄ p̄t sibi assimilare illud qd̄ nondū est sibi assimilatum: ideo potest etiam non entis cognitionē habere.

AD TERTIUM dicendum, q̄ si idea sit forma cognitionis practicæ sicut magis est in cōmuni iū loquentiū, sic non est idea nisi corū, q̄ vel fuerunt, vel sunt, vel erunt: si aut̄ si forma etiā speculatiue cognitionis sic nihil prohibet ēt aliorum, quæ nō sunt, nec fuerunt, nec erunt, esse ideam.

AD QUARTVM dicendum, q̄ verbū nominat potētiā operatiuā patris, per quam s. omnia operatur, & ideo ad ea tantum se extendit verbū ad quæ se extendit diuina operatio: vnde & in Psal. 32. dicitur, Dixit & facta sunt, quam u. n. verbum alia cognoscat, non tamen est aliorum verbum.

AD QUINTVM dicendum, quod illa quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt, secundū hoc habent veritatem secundum quod habent esse, prout sciencie in suo principio actiuo vel finali sunt, & sic etiam cognoscuntur a Deo.

ARTICULUS IX.

Vtrum Deus infinita cognoscat.

NONO queritur utrum Deus sciat infinita. Et videtur quod non, quia vt dicit Aug. 12. de Cuiatu Dei, Quicquid leuitur scientis comprehensione finitur: sed infinitum secundum q̄ infinitū finiri nō potest: ergo infinitum a Deo nescitur: sed dicendum, q̄ Deus scit infinita scientia simplicis notitiae, non autem scientia visionis.

art. 12.
18 de Cuiatu.
Dei cap. 10.
a medio te.

¶ 2 Sed contra, omnis scientia perfecta comprehendit, & per consequens finit id quod scit: sed sicut scientia visionis in Deo est perfecta, ita scientia simplicis notitiae. ergo sicut scientia visionis non potest esse infinitorum, ita nec scientia simplicis notitiae.

¶ 3 Præt. Quicquid Deus cognoscit, p̄ intellectū cognoscit: sed cognition intellectus visio dicitur. ergo quicquid Deus cognoscit, scit per scientiam visionis. ergo per scientiam visionis nescit infinita: ergo nullo modo scit infinita.

¶ 4 Præt. Omnia quæ sunt cognita a Deo rationes in Deo sunt, & sunt actu in eo. si ergo infinita sunt facta a Deo, infinita rationes erunt actu in ipso, quod videtur impossibile.

¶ 5 Præt. Quicquid Deus scit, perfecte cognoscit: sed nihil perfecte cognoscitur nisi cognition cognoscens pertransireat vñque ad ultimā rei. ergo quicquid Deus cognoscit quodammodo pertransire illud: sed infinitum nullo modo potest pertransiri, neque a finito neque ab infinito. ergo Deus infinita nullo modo cognoscit.

¶ 6 Præt. Quicquid intuetur aliqua suo intuitu finit illa: sed quicquid Deus cognoscit, intuetur. ergo quod est infinitū ab eo cognoscī non potest.

¶ 7 Præt. Si scientia Dei est infinitū, ipsa etiam erit infinita: sed hoc esse non potest, cum omne infinitum sit imperfectum, vt probatur 3. Physic. CG. 66. 10. 2.

ergo scientia Dei, nullo modo est infinitum.

¶ 8 Preter. Qd̄ repugnat definitioni infiniti, nullo mō p̄t infinito attribui: sed cognoscī repugnat defini-

QVÆST. II. DE SCIENTIA DEI, ART. IX.

Com. 63. 10.
mo. 2.
definitioni infiniti, quia infinitum est cuius quantitatem accipientibus semper est aliqd ultra accipere, vt dicitur in 3. Phys. illud autem quod cognoscit oportet a cognoscere accipi: ne plene cognoscitur cuius aliquis est extra cognoscendum, & sic patet, qd definitioni infiniti repugnat qd plene ab aliquo cognoscatur, cum ergo quicquid Deus cognoscit plene cognoscatur, Deus infinitus non cognoscetur.

¶ 9 Præt. Scientia Dei est mensura tui scientie: sed infiniti non potest esse aliqua mensura, ergo infinitum non cadit sub scientia Dei.

¶ 10 Præt. Nihil aliud est mensuratio, quam certificatio de mensurati quantitate. Si ergo Deus cognoscere infinitum, sic sciret quantitatem eius, & mensurare ipsum, quod est impossibile: quia infinitum in quantum infinitum est immensum, ergo Deus non cognoscit infinitum.

Sed contra. Sicut dicit Augustinus 11. de ciuitate Dei, quis infinitorum numerorum nullus sit numerus: nos est in comprehendensibilis ei cuius scientia non est numerus. ergo Deus potest scire infinita.

¶ 2 Præt. Cum Deus nihil faciat incognitum, quicquid potest facere sciens: sed Deus potest facere infinita. ergo potest scire infinita.

¶ 3 Præt. Ad intelligendum aliqd requiritur immaterialitas ex parte intelligentis & ex parte intellectus, & coiuscunque virtusq; sed intellectus diutinus in infinitum est immaterialior, quia alius intellectus creatus, ergo in infinitum est magis intellectius: sed intellectus creatus potest in potentia infinita cognoscere, ergo diuinus poterit cognoscere infinita in actu.

¶ 4 Præt. Deus scit quaecumque sunt, erunt vel fuerint: sed si mundus in infinitum duraret nunquam generatio finiretur, & sic erunt singularia infinita: hoc autem esset Deo impossibile. ergo non est impossibile ipsum cognoscere infinita.

¶ 5 Præt. Sicut dicit Com. in 11. Metaphys. omnes proportiones & formæ quae sunt in potentia in prima materia sunt in actu in primo motore, cui ciuitas consonat quod Augustinus dicit, qd rationes seminales sunt in prima materia, sed rationes causales sunt in Deo: sed in prima materia sunt infinita formæ in potentia, eo quod eius potentia per se est infinita. ergo & in primo motore. sed Deo sunt infinita in actu. quicquid est in actu in eis ipse cognoscit. ergo Deus cognoscit infinita.

¶ 6 Præt. Aug. 12. de ciuitate Dei contra Academicos disputans, qd negabant aliqd esse verum, ostendit qd non solum est numero & multitudine verorum, sed et infinita per reduplicationem intellectus supra scriptum, vel etiam dictiōnis, ut si ego dicā verum, verum est me dicere verum, & verū est me dicere verum, & sic in infinitum: sed omnia vera Deus cognoscit. ergo Deus cognoscit infinita.

¶ 7 Præt. Quicquid est in Deo Deus est. ergo scientia Dei est ipse Deus: sed Deus quia infinitus est, nullo modo comprehenditur. ergo & scientia eius est infinita. ergo ipse infinitorum scientiam habet.

RESPON. Dicendum, qd sicut dicit Augustinus 12. de ciuitate Dei, qdam volentes iudicare de intellectu diuino per modum intellectus nostri dixerunt, qd non potest cognoscere infinita, sicut nec nos: & ideo, cum ponenter eum cognoscere singularia, & cum hoc ponenter mundum aeternum, sequeretur quod est reuelatio eorum secundum numerum in diversis facultatis, quod penitus est absurdum. Vnde dicendum, qd Deus infinita cognoscit, ut potest ostendit ex his quae sunt supra determinata. Cum n. ipse sciat non solum qd suerunt,

F vel sunt, vel erunt, sed etiam omnia, quae non sunt eius bonitatem participare: cum huiusmodi sunt infinita, eo quod sua bonitas est infinita, relinquitur quod ipse infinita cognoscit, quod qualiter considerandum est. Scendum est agi, quod secundum virtutem medijs cognoscendi cognoscitur multa vel paucia se extendit. Sic ut similitudo qui recipitur in vita, est determinata secundum particularia conditiones rei, vnde est ducta in cognitionem unius rei: sed similitudo non accepta intellectu, est ab soluta a particularibus conditionibus: vnde cum sic eleuantur, est ducta in plena. Et quia una forma universalis natura est ab infinitis singularibus participari: inde est qd intellectus non potest quodammodo infinita cognoscit: sed quodammodo, qd est in intellectu, non ducit in cognitionem singularium quantum ad ea, quibus singularia adinveniuntur distinguuntur, sed solum quantum ad tantum communem, inde est qd intelliguntur specimen, quam habet apud se non ergo cognoscit infinitus infinitorum, nisi in potentia, sed modum illud, quo Deus cognoscit, id est via, est infinitorum similitudo, qd ipsam imitari possunt, non tamen quantum ad id, quod commune est eis, sed qd est ad ea quibus adinveniuntur, vnde precedentibus patet: vnde diuina scientia efficaciter ad infinita cognoscit, Quodomodo autem infinita cognoscit, hoc modo considerandum est: nihil non prohibet infinitum esse aliqd modo, alio modo finitum, ut si aliquod corpus est a longitude infinitum, sed latitudine finitum, si similiter potest esse in formis, ut si aliquod corpus infinitum ponamus esse alibi, quantum ad eius extensum secundum quantum ad quantitatem accedit infinita: quantitas autem per se, finita minus est finita. Et similiter est de quantitate corporis infiniti: quia omnis forma recepta in aliqua materia finitura ad modum respondet, ita non habet intensionem in infinitum. Infinitum sicut repugnat cognitioni, ita & repugnatio, infinitum non nec cognoscit, in tantum non potest: nihilominus tamen est aliqd mouere finitum infinitum, non per viam infinitatis sua, traditur, sic quod est in infinitum longitudine, & latitudine finitum, per translatum potest latitudine, sed non longitudine: ita est si aliquod infinitum cognoscatur per viam per quam est infinitum, nullo modo perfecte cognosci potest: si autem cognoscatur viam finiti, sic perfecte cognosci potest, grandis ratio congruit quantitatibus in Philo. in 1. De anima. omnis autem quantitas de sui ratione habet ordinatum, sequitur qd in infinitum per modum finitum cognoscitur, quando apprehendit pars per partem, vnde si sic intellectus noster debeat cognoscere corpus album, nullo modo cognoscere potest, nisi ipsum perfecte, nec albedinem eius: si autem cognoscatur in corpore infinito, sic cognoscitur infinitum perfecte quantum ad omnes partes eius, potest tamen per viam infiniti: & sic possibile est, ut intellectus noster quodammodo infinitum continat perfecte cognoscit, sed infinita difficit, nullo modo, eo quod non potest per viam speciem multa cognoscere: & inde est qd multa debet considerari, oportet qd viam post alterum cognoscatur, & ita, tamen discretam per viam quantitatis continuas cognoscatur. vnde si cognoscatur infinitam longitudinem in actu, sequeretur, qd cognoscitur infinitus per viam infiniti, quod est impossibile.

nus intellectus per vnā specie cognoscit oīa: vnde A
simul & vno intuitu est eius cognitio de oībus, &
sic nō cognoscit multititudinem fm ordinē partū
multitudinis, & sic pōt infinitā multitudinē cogno-
scere nō p̄ viā infiniti. s.u.n. per viā infiniti cognosce-
ret, vt acciperet partē multitudinē pōt partem, nū
quam veniret ad finē, vnde nō pōt cognosceret.
vnde concedo simpliciter, q̄ Deus cognoscit actu
infinita absolute, nec ipsa infinita ad quāquā intel-
lēctui eius, sicut ipse a se cognitus fūt intellectū ad-
quā, q̄ sc̄ientia in infinitis creatis est finita, quasi in-
telētū, sicut albedo in corpore infinito, effētū aut
Dei est infinita oībus modis: & fm hoc oīa infinita
sunt Deo finita, & sunt cōprehensibilia ab ipso.

AD PRIMVM dicendū, q̄ fm hoc dī aliquid
finiri sc̄iente, quia sc̄itur quod intellectum sc̄ientis
non excedit, vt aliquid eius sit extra intellectum
sc̄ientis; sic enim habet se ad intellectum sc̄ientis per
modum finiti, nec est in conueniens hoc accidere
de infinito quod non per viam infiniti sc̄itur.

AD SECUNDVM dicendū, q̄ sc̄ientia simplicis noti-
tie & visionis nullā differentiā important ex parte
sc̄ientis: sed solū ex parte rei sc̄itae: dī. n. sc̄ientia visio-
nis in Deo ad similitudinem visus corporalis, q̄ res
extra positas intueūt: vnde per sc̄ientiam visionis
Deus sc̄ire non dicitur, nisi quae sunt extra ipsum, q̄
sunt vel præterita vel futura: sed sc̄ien-
tia simplicis notitiae, ut supra probatum est, etiam
est eorum quae nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, nec
alio modo sc̄it Deus ista & illa. vnde non est ex par-
te sc̄ientia quod Deus infinita non videat: sed ex
parte ipsorum visibilium quae non sunt: si uero esse
ponerentur infinita uel actu uel successiue, procul-
dubio ea Deus cognosceret sc̄ientia visionis.

AD TERTIVM dicendū, q̄ visus proprius est quidā
corporalis sensus: vnde si nomē visionis ad innata-
rialē cognitionē transferat, hoc non erit nisi meta-
phorice, in talibus aut locutionibus fm diuersas simili-
tudines in rebus repertas diuersa est veritatis
rō: vnde nihil prohibet aliquando omnem sc̄ientiā
diuinam visionem dici: aliquādo vero solam illam,
qua est præsentium præteriorum & futurorum.

AD QVARTVM dicendum, quod ipse Deus per
suam essentiam est similitudo rerum omnium &
propria vniuersitatis. vnde in Deo non dicuntur
esse plures rationes rerum nisi secundum diuersos
tesperitus eius ad diuersas creaturas, qui quidem re-
spctus sunt relationes rationis tantum: non autem
est in conueniens relationes rationis multiplicari in
infinity, vt Auic. dicit in Metaphysica sua.

AD QVINTEM dicendū, q̄ per transitio importat
motum de vno in aliud, & quia Deus non discurre-
do cognoscit omnes partes infiniti, sive cōtinui si-
ue discreti: sed vno simplici intuitu perfecte infinity
cognoscit, nec tam infinitum intelligendo
perfectius est, ut aliquid per nihil terminetur.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ ratio illa procedit de
infinity priuarie dicto: quod solū in quantitatibus
inuenitur, omne enim priuarie dictum est im-
perfectum, non autem procedit de infinito negati-
ve dicto: quomodo Deus infinitus dicitur: hoc enim
perfectius est, ut aliquid per nihil terminetur.

AD OCTAVUM dicendū, q̄ rō illa p̄bat q̄ infinitum
cognoscit nō pōt p̄ viā infiniti, q̄a quamcumq; par-
tē quantitatis eius accepteris cuiuscumque mensuræ
semper erit aliqd accipere de ipso: sed Deus non hoc
mō cognoscit infinitū ut trāseat de parte in partē.

AD NONVM dicendum, q̄ illud quod est infinity
quantitate, habet esse finitū, vt dictum est, & secun-
dum hoc diuina sc̄ientia potest esse infiniti mētura.

AD x. dicendū, q̄ rō mensurationis cōsistit in hoc,
q̄ fiat certitudo de quātitate alicuius determinata:
sic autē Deus infinitū nō cognoscit, vt sc̄iat aliquā
eius quantitatē determinatā: quia eam non habet.
vnde non repugnat rōni infiniti, q̄ ad Deo sc̄iat.

ARTICVLVS X.

Verum infinita Deus efficere possit.

D E C I M O queritur, & fuit quæstū incideſter, vtrū
Deus possit facere infinita, & vtrū q̄ sic, rationes
enim in mente diuina existētes sunt factiū rerum,
nec vna impedit aliam a sua actione. cum ergo sint
infinity rationes in mente diuina, possunt ex eis cō-
sequi infiniti effectus diuina potentia exequente.

¶ 1 Præt. Potentia creatoris in infinitum excedit
potentiam creature: sed de potentia creature est,
vt producatur infinite successiue, ergo finitū Deus
potest producere infinita.

¶ 2 Præt. Frustra est potentia qua non reducitur ad
actū, & maximē si ad actū reduci non possit: sed
potentia Dei infinitorum est, ergo frustra est talis
potentia, nisi actu posset facere infinita.

S E D CONTRA est, q̄ Seneca dicit, Idea est exemplar
rerum quæ naturaliter sunt: sed non possunt natu-
raliter esse infinita, & ita nec fieri, vt viderur, quia
quod non potest esse, nec fieri, ergo in Deo infiniti
non erit idea: sed Deus nihil potest operari
nisi per idē, ergo Deus nō potest operari infinita.

¶ 3 Præt. Cū dī Deus creare res, nihil nouū ex parte
creantis ponitur: sed ex parte creature tātū, vt hoc
idē v̄ esse dītū Dei creare res, qđ res exire in esse
a Deo, ergo cadē rōne Dei posse creare res, idē est
qđ res posse exire in esse a Deo: sed res infinita non
potest fieri, quia non est in creatura potentia ad actū
infinity, ergo nec Deus pot infinita actu facere.

R E S P O N S U S. Dicendum, q̄ duplice inuenitur infi-
nitū distinctione: uno modo distinguuntur per potētiam
& actū: & dī infinitū potentia, qđ semper in suc-
cessione constituit, vt in generatione corporum, &
in divisione cōtinui, in quibus omnibus est poten-
tia ad infinitū semper vno post aliud accepit: actu
autem infinitū, sicut si poneremus lineam termi-
nis carentem. Alio modo, distinguuntur infinitū in
per se & per accidēs, cuius distinctionis intellectus
hoc modo patet: infinitū enim ratio, vt dictum est,

Lib. 2. epist.
larum epist.
56. par. 2. art.
te med.

Art. præcē.

quantitati cōgruit, quantitas autem per prius dicitur
ad discreta quantitatē, quā de continua & ideo
ad videndum qualiter sit per se & per accidēs infinity,
cōsiderandum est, q̄ multitudine q̄fīs requi-
ritur per se, quandoq; vero per accidēs tantū: per
se quidem multitudine requiritur, vt patet in causis
ordinatis & effectibus, quorum unum habet depen-
dētiā essentiale ad aliud: sicut anima mouet ca-
lorem naturalē, quo mouentur nerui & musculi,
quibus mouēt manus, quo mouent baculū, quo
mouetur lapis in his. n. quodlibet posteriorū per se
dependet a quolibet præcedentiū: sed per accidēs
multitudine inuenitur, qđ omnia, quā in multitudine
cōtinuerunt quasi loco unius ponuntur, & indiffe-
reter se habet sive sit vnu, sive multa, sive pauciora,

sicut si ædificator facit domū, in cuius factiōne plu-
res serræ cōsumuntur successiue, multitudine serrarū
nō requiri ad factiōne domū, nisi p̄ accidēs ex hoc
q̄ vna nō pōt sene durare, nec differt aliqd ad domū
quācūq; ponant, vñ nec yna eātū habet depen-
den-

Quæst. disp. S. Tho.

QQ

den-